

Posudek oponenta rigorózní práce

Autor práce: **Mgr. Ivan Tvrdík**
Název práce: **Odůvodnění civilního rozsudku soudu prvního stupně**
Oponent: **JUDr. Zdeněk Pulkrábek, Ph.D.**

1. Obsah práce

Autor, asistent soudce prvního stupně, podává komplexní výklad o (písemném) odůvodnění civilního prvostupňového rozsudku. V zásadě píše o tom, jak a proč se má rozsudek odůvodňovat, a srovnává to se svými poznatky o tom, jak se v soudní praxi odůvodňuje. Výklad zasazuje do kontextu civilního procesu vůbec, jakož i do kontextu práva na soudní ochranu a práva na spravedlivý proces; právo na řádné odůvodnění považuje za součást posledního. Pasáže o nich nejsou samoúčelné, neboť autoru poskytují oporu pro odpověď na některé sporné otázky. Díky nim dospívá zejména k názoru, že adresátem odůvodnění jsou v první řadě účastníci řízení, a dále odmítá hlasy plédující pro legislativní omezení písemného odůvodňování (zde stojí za zmínku autorovo zjištění, že tyto hlasy pocházejí výlučně z řad soudců, zatímco nesouhlas zazněl z akademické a z advokátní sféry).

Práce ústí v závěr, že pokud jsou odůvodnění civilních soudních rozhodnutí zbytečně obsáhlá, není to důsledkem právní úpravy, nýbrž důsledkem neschopnosti soudců napsat stručné a jasné odůvodnění. Pro zásadní změnu právní úpravy tudíž není důvod, a cestu je třeba hledat především v „*edukaci soudců a odborného aparátu soudů, jakož i v jejich vlastním zamyšlení a z něj vycházející vlastní práci.*“ Osobně tento závěr považuji za správný a autorovo doporučení za výstižné, neboť sám vidím, že řada soudců není ochotna či dokonce schopna kriticky se zamyslet nad tím, proč a jak odůvodňují – styl proto slepě přebírají od svých kolegů.

2. Použité metody a prameny

Práce je založena na studiu literatury a hlavně judikatury, jakož i na vlastních praktických zkušenostech. Zejména v prvních dvou, obecných částech, je zpracována převážně metodou kompilační, další části jsou vesměs analytické (autor rozebírá jednotlivé části odůvodnění a jejich význam) a syntetické (spojováním jednotlivých východisek a poznatků autor získává nové závěry). V malé míře se autor ohlíží na německou právní úpravu a literaturou k ní, jež mu jsou podporou pro vlastní názory. Škoda, že zde neporovnal i českou a německou soudní praxi.

Autor se neomezil na prameny právníkové, ale zabrousil i do psychologie (práce z *Journal of the Royal Society Society of Medicine*), díky čemuž přesvědčivě ukázal nevhodnost navrhovaného hrazení písemné formy odůvodňování formou ústní.

3. Formální stránka práce

Po jazykové stránce je práce napsaná velmi slušně. Obsahuje jen velmi málo překlepů, jazykové chyby nejsou snad žádné. Struktura textu má srozumitelnou vnitřní logiku a je přehledná. Citace jsou řádné.

4. Přípomínky k textu

Velmi oceňuji autorův kritický pohled na soudní praxi a na názory jejích představitelů. Kromě již zmíněného nesouhlasu s upřednostňováním ústní formy před písemnou upozorňuji na názor, že § 157 odst. 2 o. s. ř. nestanoví závazné pořadí obsahových částí odůvodnění (s. 55). Opačný názor dovádí do krajnosti literáti, pro něž se jedna obsahová část rovná jednomu odstavci odůvodnění, i kdyby měl mít dvě stránky. Velmi sympatický je mi autorův pohled na činnost, kterou sám nazývám „kronikářstvím“ a která hraničí se zaznamenáváním toho, co autor uvádí v jiné souvislosti: „*že uchopil spis do ruky, otevřel jej a začal v něm listovat...*“ (s. 80, jinak viz s. 53). Ovšem sám autor se tohoto prohrěšku dopouští v určité míře též, když jako příklad správného odůvodnění uvádí: „*Žalobce se žalobou doručenou soudu dne... Žalovaná se ke žalobě vyjádřila podáním ze dne...*“ (s. 60). Inspirativní je autorova kritika samoučelného citování textu právního předpisu (s. 79 an.).

Souhlasím s autorovým celkovým doporučením, že „*soud by se měl vždy kriticky zamyslet, jaký smysl má uvedení té které věty v odůvodnění rozsudku*“ (s. 53). Při vědomí odlišnosti literárního stylu rigorózní práce si však dovolím tvrdit, že autor se tím příliš neřídil, a to hlavně v první přibližně polovině práce. Jednu a tutéž myšlenku vyjadřuje několikrát, různými větami či na různých místech, a samoučelně vrší obecně teze a citace (na s. 93 dokonce cituje jeden a tentýž text, byť z různých rozhodnutí, dvakrát).

Autoru lze vytknout i některé nepřesnosti. Např. dovolání jako řádný opravný prostředek se od dovolání v současné právní úpravě neliší z hlediska počtu instancí (s. 23), nýbrž jen suspenzivním účinkem. Obecně neplatí, že „*základním rysem (nejenom civilního) řízení před soudem proto je, že musí být vždy skončeno rozhodnutím soudů*“ (s. 36) – vezme-li žalobce žalobu zpět, není konečné rozhodnutí pojmově nutné, jak ukazuje rakouská či německá právní úprava. Usnesení o schválení smíru přísně vzato rozhodnutím o věci samé není (s. 36), protože soud jím neřeší, zda je žalobní nárok po právu. Vyhledání příslušné hmotněprávní normy spíše předchází zjišťování skutkového stavu (s. 61), protože bez hmotněprávní normy by soud nevěděl, co přesně má zjišťovat. Nepřezkoumatelnost rozsudku není vadou řízení, která může mít za následek nesprávné rozhodnutí (s. 92), nýbrž vadou rozhodnutí, a to vadou zmatečnosti (proto také zákon její postih nepodmiňuje možným vlivem na správnost rozhodnutí).

Při čtení mi také několikrát napadlo, že autor mohl určitý problém více rozvést, případně se podívat do jeho větší hloubky. Mohl např. více rozvinout svůj názor o nezávaznosti struktury odůvodnění a o potřebě její modifikace podle konkrétních okolností. Když už se možné modifikace nepokusil nějak zobecnit, mohl alespoň uvést více příkladů (lze si představit např. postupné skutkové a právní odůvodňování dílčích otázek). A nevím, zda si autor dostatečně uvědomil, že předřazení citace právní normy před skutková zjištění může čtenáři předem vysvětlit, proč se soud dále zabývá určitými skutečnostmi, a tak zaměřit jeho pozornost, stejně jako výběr právní normy zaměří pozornost soudce při dokazování. Jinak ovšem souhlasím s autorovým názorem, že citace právního předpisu nemusí být nezbytné. Autor se dále mohl zastavit u rozdílu mezi odůvodněním rozsudku pro uznání a rozsudku pro zmeškání, jejichž jednotná právní úprava svádí soudce k vynechání právního hodnocení i ve druhém případě.

Jiným příkladem je jediný odstavec o *obiter dictum* (s. 83). Myslím, že autor se mohl více zamyslet, k čemu takové pasáže mohou výjimečně sloužit. Soudci se někdy vyjadřují i k tomu, k čemu podle svého právního závěru nemusí, pro případ, že by odvolací soud jejich právní názor nesdílel; rozsudek tak podeprou ještě dalším, eventuálním důvodem. Uvažovat lze i o tom, zda v písemném odůvodnění nemůže mít místo i jakési morální ospravedlnění. Strohá řeč paragrafů nemusí účastníka přesvědčit tolik jako shrnutí „příběhu“ z hlediska obvyčejného lidského chápání toho, co je správné. Jak kdysi krásně řekl V. Hora, „*Neukazuj mu jen ten studený předpis toho neb onoho zákona, ale dej mu zároveň znáti, že s ním cítíš jako jeho spolubližní. Spojovat se spravedlností i lidskost, toť je to pravé a krásné. Tím si svou někdy tvrdou povinnost ulehčíš a snad i v tom druhém vznítíš božskou jiskru,*

kteřá někde v koutku jeho duše zavalena dřímé, vstípiš mu vědomí, že nebylo lze jinak, smíříš jej s jeho osudem a obrátíš na pravou cestu, čímž prokážeš i jemu i právnímu řádu i lidstvu službu nemalou.“

5. Závěrečné hodnocení a otázky k obhajobě

Celkově rigorózní práci považuji za zdařilou a **doporučuji ji k obhajobě**.

U obhajoby by se autor mohl zamyslet, zda skutečně platí kategoricky, že zhojení nedostatečně odůvodněného rozsudku v odvolacím řízení je vyloučené (s. 21) nebo že odůvodnění nesmí obsahovat souhrnná skutková zjištění (s. 69).

V Plzni 13. 4. 2022

Zdeněk Pulkrábek